

دعای روز اول ماه مبارک رمضان

همراه با ترجمه و شرح کوتاه

ترجمه و شرح: **محسن دیناروند** / دین پژوه و مدرس معارف اسلامی

بسم الله الرحمن الرحيم

اللهم اجعلْ صِيامي فيه صِيام الصَّائِمِينَ /	خداوندا روزه ام را در میان روزه داران راستین بگنجان!
وَقِيامي فيه قِيامَ الْقَائِمِينَ /	و ایستادگی ام را در تراز پایداران حقیقی قرار بده!
وَنَبِّهْنِي فيه عَنْ نَوْمِهِ الْغَافِلِينَ /	و مرا از خوابِ ناآگاهی بیدار کن!
وَهَبْ لِي جُرْمِي فيه يَا إِلَهَ الْعَالَمِينَ /	و ای خدا جهانیان (به واسطه روزه) ناشایستگی هایم را ببخش!
وَاعْفُ عَنِّي يَا عَافِيًا عَنِ الْمَجْرِمِينَ /	و از خطاهایم چشم بپوشان، ای بخشنده ی خطاکاران!

شرح دعا:

روزه ی راستین

(۱) بناست در ابتدای ماه مبارک رمضان تکلیف خودمان را روشن کنیم که چه نوع روزه ای را بگیریم؟ روزه یک مفهوم ظاهری دارد و یک مفهوم حقیقی! برای رسیدن به حقیقت روزه ظاهر لازم است اما کافی نیست!

ظاهر روزه چیست؟ همین که از اذان صبح تا اذان مغرب آن کارهایی که روزه را باطل می کند را انجام ندهیم! این می می شود ظاهر روزه؛ اما آیا این کار، همه ی مفهوم روزه است؟ قطعاً خیر!

اصلاً اگر تمام روزه همین دوری از خوردن و آشامیدن و از این قبیل بود کار موثری از آب در نمی آمد! برای همین به صورت قطعی و حتمی روزه یک لایه درونی دارد که باید به آن دست یافت که بتوان مدعی شد روزه در انسان و جامعه اثر کرده است و آن، همان روزه ی راستین است!

خلاصه اگر بیان کنیم روزهی راستین سه ویژگی اصلی دارد:

اولی: اخلاص است! به طوری که هم در روزه اخلاص داشته باشیم و هم روزه، اخلاص ما را در تمام صحنه‌های زندگی بالا ببرد.

دومی: روزه‌ای راستین است که مراتب ایمان در ما را بالا ببرد! دست بر قضا از اهداف اصلی روزه و عبادات بالا بردن ایمان است! آن روزه و عباداتی که در ایمان آدمی تغییر مثبتی به وجود نیاورد و یا برعکس ضعیفی در آن پدید آورد، برای انسان و جامعه سودمند نیست و می‌توان لایه مهم درونی روزه و عبادات را برگ برنده انسان و جامعه برای رشد و بالارفتن دانست؛ که در غیر این صورت از روزه و عبادات راستین فاصله گرفته و گرفتار ظاهر یا فهم نادرستی از آنها شده ایم.

در بحث ایمان مسئله مهمی که باید به آن دقت شود، مسئله خوف و رجاء است. این نباشد که انسان روزه بگیرد و نماز یا روزه‌ی با حال و هوای خوبی بخواند و بگیرد، دیگر فکر کند که حتما در بهترین جای بهشت کاخی برایش نباشد و آماده کرده‌اند! نه! نباید آدمی چنین تصویری برای خود بسازد! و همیشه در حال تحلیل کارهای خود باشد که مبادا به خطا رود! از طرفی هم امیدوار باشد که ایمانش بر اعتلایش بیافزاید و او را به خدا نزدیکتر گرداند.

از این رو باید همیشه این خوف و رجاء را در خودمان داشته باشیم. باید در نظر گرفت که هر چه ایمان بالاتر می‌رود حال خوف و رجاء نیز در انسان تقویت می‌شود و اگر چنین نشد؛ انسان در نزدیکی خطای بزرگی قرار گرفته است.

و سومی: اینکه روزه‌ی راستین، آدم را خوش اخلاق می‌کند! خوش اخلاق نه اینکه فقط بخندد! بله! خنده رویی از اخلاق است ولی همه‌ی آن نیست! پیروی از حق، عدالت خواهی، انصاف، هم یاری، حسادت نکردن، حيله نورزیدن و هزاران نکته اخلاقی دیگر کنار هم اخلاق انسان و جامعه را می‌سازند.

اینکه فردی و جامعه‌ای به واسطه روزه، مدت معینی را در حفظ ظاهری از جمله نخوردن و نیاشامیدن و از این قبیل را مراعات کند، این درست که از نظر فقه مراتب روزه را انجام داده اما به مرتبه آن روزه راستین نرسیده که از نشانه‌های مهم و روشن رسیدن به حقیقت روزه به طور خاص و عبادات به طور عام، دیدن نتیجه روزه و عبادات در عمل و رفتار فرد است که همان اخلاق است.

بنابراین اگر روزه دار به عمل صالح و نیک برسد، آنگاه به روزه راستین دست یافته است و در مورد جامعه هم همین است، آن جامعه که اخلاق در آن به واسطه روزه و سایر عبادات زنده شد را می‌توان جامعه ای دانست که حقیقت راستین روزه و عبادات رسیده و گرنه حفظ ظاهر، به تنهایی موثر نخواهد افتاد و گاهی را نتنها باز نمی‌کند که خود گاهی کور افزون بر گره‌های دیگر است.

معنای وسیع قیام

۲) در برخی ترجمه‌ها قیام را نماز ترجمه کرده‌اند و در برخی دیگر نیز شب‌زنده‌داری و در برخی دیگر هم به عبادت ترجمه شده است؛ که بنا به تحقیق به نظر می‌رسد با توجه به این نکته که هر کدام از این سه، هر کدام به طور جداگانه اصطلاحی هستند که مفهوم خاص خود را به دوش می‌کشند و در عین حال اصطلاح قیام نیز خود مفهومی وسیع‌تر از هر یک از آن سه را پوشش می‌دهد؛ از نماز تا به پا خواستن بر علیه ستم و ستمگران و از شب زنده داری تا ایستادن بر نفسی فریبنده!

بنابراین می‌توان به این مهم رسید که منظور از قیام در این دعای شریف، هر نوع ایستادگی، مقاومت و پایداری در مسیر حق که منتهی به رشد فرد و جامعه شود، می‌باشد.

اینک پایداران حقیقی چه کسانی‌اند؟

پایداران، خردمندند، صاحب هدفند، اهل کوشش‌اند، سختی‌ها و ناملایمات آنها را از پای کار دور نمی‌کند و همیشه پای کارند، ناامیدی در آنها راه ندارد و به خدای خود تا سرحد مال، جان و آبرو وفادارند!

امان از ناآگاهی!

۳) غفلت یعنی بی‌خبری و بی‌توجهی به حقیقت ماجرا و ریشه آن را می‌توان ناآگاهی عنوان کرد.

بی‌خبر، ناآگاه است! کسی که ناآگاه به خبری است به طور طبیعی به پیامدهای آن خبر نیز بی‌توجه است؛ به گونه‌ای که می‌توان غفلت را ناآگاهی دانست!

یکی از مهمترین کارکردهای عبادات به طور عام و روزه به طور خاص باید همین باشد که روزه، روزه دار را و هر عبادتی، عابدش را از خواب ناآگاهی، جهل و بی‌خبری بیرون بیاورد و رهسپار خبر حقیقی کند و به پیامدهای هر خبر و کاری آگاه بوده و متوجه عملکردها و نتایج آنها باشد.

بنابراین انسان روزه‌دار باید به سمت خردورزی، آگاهی یافتن، بصیرت افزایی و تبیین حقایق در حرکت باشد تا از چشمه جوشان آن بهره گیرد.

در سطح خاص، آگاهی نسبت به خدا و آنچه دوست دارد که باشیم و نباشیم و نیز مسئله معاد اندیشی و شناخت خردمندانه از مسائل راهنما شناسی مطرح است و در سطح خاص تمام پویش‌ها در تمام عرصه‌های زیست فردی و اجتماعی مورد نظر است.

خوف و رجاء اصل اساسی ایمان!

(۴) آن خوف و رجاء که پیشتر بیان شد اینجا خیلی مهم می شود.

پیش می آید که انسان با روزه گرفتن و نماز خواندن و سایر عباداتی که دارد و حتی با اخلاص هم این کارها را می کند دچار این تصور می شود که او همیشه حق است و لذا خود را در نه در کنار حق و در راه حق و پیرو حق، بلکه خود حق می پندارد و پیش خود اینگونه فکر می کند که خُب منی که نماز می خوانم و عبادت می کنم پس از خطا و گناه دور شده و در امانم. بهترین و شایسته ترین و سقوط از همینجا برای چنین فرد و جامعه ای آغاز می شود.

خود این تصور خطاآلود کار آدم را به جاهای باریک می کشاند و انسان را از شایستگی هایی که مستحق اوست دور می کند.

برای همین باید همیشه در خوف و رجاء بود تا همیشه به دنبال سنجش اعمال خود از آسیب رسانی خطاها باشیم و از ناشایستگی ها در امان!

اینجاست که انسان مومن هرگز خود را از خطا و گناه در امان نمی داند که این حس امنیت موجب ایجاد رخنه در ایمان فرد می شود.

طلب دائمی دوری از ناشایستگی ها و خطاها این مهم را همیشه به ما یادآوری می کند که معیار شایستگی ها چیست؟ و خطاها کدامند؟ و اینگونه با شناخت آگاهانه از خطاها دوری و به سمت شایستگی حقیقی انسان میل می یابیم.